

Pojem: **Funkce umění**

Obecně lze říci, že: „*Funkce umění záleží v uspokojení (společenských) potřeb, jako jsou např. potřeba ozdoby a zábavy, reprezentace, slavnosti nebo vzdělání rozšíření sféry zkušenosti nebo intenzity životního pocitu. Umění určené svým posláním je jednak utvářeno z hlediska své sociální funkce, jednak se tato funkce prosazuje i bez záměru a vědomí umělce. V každém případě se však funkce umění mění s vývojem společnosti a postavení umělce v ní.*“¹ Nebo lze tento pojem charakterizovat také jako složení dvou slov funkce a umění, přičemž určující je zde právě funkce. „*Termín funkce pochází z latinského ‚functio‘ (úkon, výkon, činnost, konání). Pojem funkce často vystupuje ve dvojici s pojmem struktury. Jestliže struktura představuje vnitřní složení věci, funkce je jejich vnějším projevem. [...] Můžeme proto říci, že například funkce umění spočívá v jeho účelnosti, že právě v množství funkcí, jimiž se umění projevuje, spočívá smysl umění a současně se vyjevuje jeho podstata – funkce vyjadřování, zobrazování a estetického formování.*“² Takových funkcí umění je několik desítek (jako např.: společenská, vzdělávací, kulturní, zábavná, estetická atd.), přičemž převažují hlavně společenské a individuální. Lze je také rozdělit na hlavní a vedlejší, přičemž hlavní se rozumí samotný umělecký záměr nebo hodnota a vedlejší pak např. to, že vzdělává (vzdělávací funkce). Estetickou funkcí se zabýval u nás např. Jan Mukařovský. Důležité je zohlednit kdo a jak umění přijímá, jak na něj umění působí. Každý příjemce je nějak ovlivněn svou dobou, výchovou nebo třeba okolím.³

¹ HENCKMANN, W. – LOTTER, K. *Estetický slovník*. Praha: Svoboda, 1995, s. 76–77.

² KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 21.

³ KACHLÍK, Pavel. *Ideologie propagandy v umění československého socialistického realismu jako nástroj manipulace: Bakalářská diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta filozofická. 2010, s. 6–7.

Fotografie dnes

Jak se postavit k fotografii jako k médiu dnes, kdy lze říci, že naše kultura je kulturou vizuální. Tedy kulturou kde převažuje obraz nad textem. Jsme zahlceni obrazy víc než kdy jindy a zlý jazykové tvrdí, že fotografie je dávno mrtvá. Má smysl vytvářet další a další obrazy? Bude je někdo vůbec ještě vnímat a jak? Dnes kdy vládnou digitální fotoaparáty, které umožňují rychlou a objemnou produkci záběrů tato otázka platí dvojnásob. Proto má smysl zabývat se hlavně fotografií, malba k nadprodukcí nepřispívá spíše naopak. Každý dnes vlastní doma digitální fotoaparát a přispívá tak více či méně vodou do mlýna. Zorientují se v té záplavě budoucí generace a jak rozpoznají co je ještě umění a co jen fotka z dovolené? Jaká tedy je nebo může být funkce fotografie dnes?

Stejně podobně bezradně si připadal i Roland Barthes. Na některých fotografiích ho však *něco* přitahovalo víc než na jiných. Snaha definovat ono *něco* ho vedla k vytvoření dvou pojmů: *studium* a *punctum*. *Studium*, tedy zájem o danou fotografii a *punctum* to co nás zasahuje, doslova zraňuje.⁴ Pojmenovává tak to, co je třeba k tomu, aby nás fotka zaujala. Tím zužuje svůj zájem jen na určité fotografie a nabízí tak klíč jak se dané záplavě záběrů orientovat. To co prožíváme, když nás fotografie zaujme, nazývá také jako *dobrodružství*.⁵

Problém nastává ve chvíli, kdy zjistíme, že fotografii, která zaujala právě nás, nezaujala už někoho druhého. „*Pokaždé, ať kdokoliv přistoupí k vnímané realitě či obrazu, jej hodnotí právě na základě určité sumy poznatků a vědomostí, jež si v průběhu života nese a skládá, z nichž ony styčné body se stávají symboly a vodítka, [...]*“⁶

To co na diváka působí je však hlavně estetika dané fotografie. Susan Sontagová říká, že je to právě estetika fotografie, která tím jak je každý záběr estetizován, dokáže neutralizovat jakoukoliv úzkost, kterou fotografie přenáší.⁷

Stojí tu proti sobě dva pohledy na dnešní fotografii. Barthesovský, který v podstatě říká, že každá obyčejná všední věc může být zachycena tak, že v nás vyvolá určitý zájem, který by jinak nevyvolala – je předmětem našeho *studia* nebo v nás zasáhne hlouběji *punctum*. Na druhé straně pak Susan Sontagová tvrdí, že: „*Nutkáni fotografovat je zpravidla nevybíravé, protože fotografická praxe se ztotožňuje s myšlenkou, že vše lze prostřednictvím fotoaparátu učinit zajímavým. Avšak tato kategorie zajímavosti, stejně jako lidskosti, je*

⁴ BARTHES, Roland. *Světlá komora: Poznámka k fotografii*. Praha: Fra, 2005, s. 31–32.

⁵ Tamtéž. s. 25.

⁶ Ureš, Michal. *To nepodstatné: katalog k výstavě studentů ateliéru Fotografie na VŠUP v síni Mánes*. Praha: VŠUP, 2008

⁷ SONTAGOVÁ, Susan. *O fotografii*. Praha: Barrister & Principal, Paseka, 2002, s. 101–102.

prázdná. Fotografické zachycování světa s jeho neomezenou produkcí poznámek k realitě činí vše totožným."⁸

Zdá se, že každý stojí sám osamocen, aby se s obrazem fotografie vypořádal. Jak napsal v doslovu k Barthesově *Světlé komoře* Miroslav Petříček: „*Cítíme mrazení katastrofy, která již nastala. Uprostřed života umíráme.*“⁹ To co je pro dnešní dobu charakteristické je zjištění, že umíráme, každý sám. V tom může být síla fotografie.

⁸ Tamtéž. s. 103.

⁹ BARTHES, Roland. *Světlá komora: Poznámka k fotografii*. Praha: Fra, 2005, s. 117

Použitá literatura:

- HENCKMANN, W. – LOTTER, K. *Estetický slovník*. Vyd 1. Praha: Svoboda, 1995. 229 s. ISBN 25-025-95.
- KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada Publishing, 2008. 440 s. ISBN 978-80-247-2329-7.
- KACHLÍK, Pavel. *Ideologie propagandy v umění československého socialistického realismu jako nástroj manipulace: Bakalářská diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta filozofická. 2010. 45 l., 2 l. příl. Vedoucí diplomové práce Mgr. Viktor Pantůček.
- BARTHES, Roland. *Světlá komora: Poznámka k fotografii*. Praha: Fra, 2005. 124 s. ISBN 80-86603-28-8.
- Ureš, Michal. *To nepodstatné: katalog k výstavě studentů ateliéru Fotografie na VŠUP v síni Mánes*. Praha: VŠUP, 2008. 104 s. ISBN 978-80-86863-22-1
- SONTÁGOVÁ, Susan. *O fotografii*. Praha: Barrister & Principal, Paseka, 2002. 184 s. ISBN: 80-7185-471-9.